

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

AFETLERDE LOJİSTİK YÖNETİMİ: ÇANAKKALE DEPREMİ ÖRNEĞİ¹

Merve YAMAN YÜCE² & Sedat BOSTAN³

Öz

Amaç: 6 Şubat 2017 tarihinde meydana gelen Çanakkale Ayvacı depremi sonrasında, afet bölgesinde afet lojistiği faaliyetleri esnasında yaşanan sorunları afetzedelerin bakış açısıyla tespit etmektir. Bu problem konusu çerçevesinde üç grupta halinde 20 afetzede ile focus grup görüşmesi yapılmıştır. Ayrıca bölgede gerçekleştirilen teknik geziler esnasında toplanan video, fotoğraf, vb. veriler ve gözlemlerin eklenmesi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Afetin can kaybına sebep olmadığı fakat geniş bir bölgede evlerin yıkılmasıyla birlikte önemli düzeyde maddi hasar olduğu anlaşılmıştır. Afetzedelerin lojistik çalışmaları kapsamında, içme suyu, enerji, sıcak yemek ve sağlık hizmetleri faaliyetlerden memnun kaldıkları, kıyafet ve diğer yardımların dağıtımında adaletsizlik algısının yaygın olduğu, geçici barınma konusunda sorunların yaşandığı ve kalıcı konutlar konusunda bir takım endişelerin olduğu tespit edilmiştir. Sonuç: eski yapıların yenilenmesi, farkındalık eğitimlerinin yapılması, müdahale ekiplerinin güçlendirilmesi, geçici barınma araçlarının iklim ve asgari yaşam şartlarına uygun olması, kıyafet ve diğer yardımların dağıtımının şeklinin ve miktarının ihtiyaca göre tasarlanması, kalıcı konutlar konusunda vatandaşın resmi makamlarca daha fazla bilgilendirilmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Yönetimi, Afet Lojistiği Yönetimi, Ayvacı Depremi.

JEL Kodu: Q54.

Başvuru: 21.05.2019

Kabul: 29.09.2019

1 Makale "Afetlerde Lojistik Yönetimi: Çanakkale Depremi Örneği" Yüksek lisans Tezinden üretilmiştir

2 Bilim Uzmanı, Gümüşhane Üniversitesi, Afet Yönetimi Ana Bilim Dalı, Afet Yönetimi Bölümü, merveyaman-yuce@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0067-2969>, Gümüşhane, Türkiye.

3 Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, sbostan29@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9439-8448>, Ordu, Türkiye.

LOGISTICS MANAGEMENT IN DISASTERS: ÇANAKKALE EARTHQUAKE SAMPLE

Abstract

Objective: The aim of this study is to determine the problems experienced during the disaster logistics activities in the disaster area after the Çanakkale Ayvacık earthquake on February 6, 2017. Within the framework of this problem, a focus group interview was held in 20 disaster victims with üç groups. Also the study was carried out in addition with collected, video, photos, etc. data and observations during technical trips in the region. It was understood that the disaster did not cause any loss of life, but with the destruction of the houses in a large area, significant material damage occurred. Within the scope of the logistics activities of the victims, drinking water, energy, hot meals and health services were satisfied with the activities, the perception of injustice in the distribution of clothes and other aid was widespread, there were problems regarding temporary housing and there were some concerns about permanent residences. Result: it is recommended to renew the old buildings, to make awareness trainings, to strengthen the intervention teams, to adapt the temporary housing vehicles to the climate and minimum living conditions, to design the shape and amount of the distribution of clothes and other aid according to the need, and to inform the citizen about the permanent housing by the official authorities.

Keywords: Disaster, Disaster Management, Disaster Logistics Management, Ayvacık Earthquake.

JEL Kodu: Q54.

'Bu araştırma ve makale bilimsel etik ilkelere uygun yapılmıştır.'

1.GİRİŞ

Afetler sonrasında, doğru insani yardım malzemeleri en hızlı şekilde (yiyecek, su, ilaç, çadır vb.) doğru yere ulaştırmayı amaçlayan operasyonların bütününe afet lojistiği denmektedir. Afet lojistiği kavramının önem kazanmasında da başlıca etken, dünya genelinde afet sayılarının artmasıdır (Ofloğlu ve Birdoğan, 2017: 89-100).

Kavramın önem kazanmasında başlıca etkenler ise Dünya genelinde artan afet sayılarıdır. Bu acı durumu kötüleştiren ise afetlerin etkilerinin de doğru orantılı olarak artmasıdır. Tüm bunların sonucu olarak da yardıma ihtiyaç duyan kişi sayısı katlanarak artmakta ve artan talebin karşılanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Can kayıpları başta olmak üzere afetzedelerin yaşadığı zararlar, afet kavramının oluşmasında etkili olmaktadır. Bir benzer mantık ise afetin yönetilmesi adına gerçekleştirilmek istenen faaliyetler arasına afet lojistiğinin tam anlamı ile harmanlanamaması durumunda; afet kavramının oluşmasında etkin olan

afetzedeler tüm çabalara rağmen başarısız yönetim fotoğrafının oluşmasında etken olacağı öngörülmektedir.

Dünya da ki örneklere bakıldığında ABD, Federal Acil Durum Yönetimi Ajansı (FEMA, Federal Emergency Management Agency) ile karşımıza çıkarken, Japonya da Afetleri Önleme Konseyi (DPC, Disaster Prevention Council) ile afetzedelere sağlanacak afet lojistiği faaliyetlerini tek elden gerçekleştirmektedir.

Ülkemizde 1999 depremi sonrasında yaşanan en temel değişikliklerin arasında AFAD Kurumunun hayata geçirilmesi ve bu sayede afet ve acil durum iş ve işlemlerinin tek çatı altında toplandığı görülmektedir.

Sphere İnsani Yardım Sözleşmesi ve Afet Yardımlarında Asgari Standartlar sözleşmesi ile afet yardımlarının etkinliğini, yardımların dağıtımını daha net anlamda alanın standartlarını oluşturmaktadır. Dünyada ilk defa afetten etkilenen insanların insani yardımdan neyi beklemeye hakları olduğunu belirlemektedir. Sözleşmeyi, beş temel bölümde asgari standartlar izlemektedir. Temel konular ise su temini, beslenme, gıda yardımı, barınak ve yerleşim yeri planlama, sağlık hizmetleri şeklinde sıralanmaktadır (Maral ve Diğerleri, 2015:1-10).

Yüzey suyu kaynakları genellikle, yardım kuruluşları tarafından, tedavi ve ham su sağlamak ve ya gerekli tedbirler alındıktan sonra yerinden edilmiş insanların arzını sağlamak için kullanılır (Clarke ve Diğerleri, 2009: 64-7).

Afet bölgesine beslenme ve gıda yardımı yapılması esnasında taşıma ve depolama dâhil olmak üzere lojistik aşama, üzerinde yapılan birçok işlem ve gıda ürününün kalitesi ve güvenliği ile ilgili riskler taşımaktadır (Vanderroost ve Diğerleri, 2017: 15-30). Ayrıca, kişisel ve sosyal açıdan kabul edilebilir olmasını talep etmektedir (Mohan ve Diğerleri, 2013: 248-255).

Gıda temininde yaşanılacak gecikmeli müdahaleler can kaybı, sağlık ve varlıklarla sonuçlanabilir ve diğer olumsuz yan etkilere neden olabilir. Özellikle gebe kadınlar ve küçük çocuklar için, kronik hastalar gibi özel beslenme müdahalelerin gerektiren gruplarda önem arz etmektedir (Lentz ve Diğerleri, 2013: 151-163).

Afet büyük çapta meydana gelmiş ve barınma ihtiyacı fazla ise barınma sorunu çadırlarla çözülmektedir. Hava şartlarına karşı fazla dayanıklı olmayan bu barınakların kullanılabilme süreleri sınırlıdır. Keza salgın hastalıkların engellenmesi için barınma sorununun kısa bir süre içerisinde halledilmesi gerekir. Lojistik yeteneğin sorgulamasında anahtar kavram olarak değerlendirilmelidir (Erel, 2016:15-47).

Bir sonraki süreç ise kalıcı barınma iş ve işlemlerinin gerçekleştirilmesidir. Ne yazık ki, afete maruz kalan birçok bölge için, afetten etkilenen toplulukların uzun vadeli yeniden insani çoğu insani yardım operasyonunda en yetersiz ve ihmal edilmiş evredir (Goldschmidt ve Diğerleri, 2016: 1-13).

Bir diğer önemli husus ise enerji erişiminin sağlanması, düşük ve orta gelirli ülkelerde, kırsal alanda yaşayan insanlar için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Pişirme, ısıtma, aydınlatma ve güçlendirme için güvenli, uygun fiyatlı ve sürdürülebilir enerji eksikliği sıkıntılara sebep olmaktadır (Caniato ve Diğerleri, 2017: 208-219).

Özel konular arasında ise yardımlar esnasında yaşanan adaletsizlikler ve yağma olayları yer almaktadır.

Türkiye'de 1999 yılı Ağustos ayındaki Marmara, 1999 yılı Kasım ayındaki Düzce ve 2011 yılı Van depremlerinde yıkılan binalardaki yağma faaliyetleri, hırsızlık ve yardımların dağıtılmasındaki güvenlik zafiyeti, devletin o bölgelere arama kurtarma dışında güvenliği sağlamak için de bütçeden fazladan maddi kaynak ayırmasına neden olmuştur. Bu durum güvenlik yönetiminin de afetlere etkin müdahalede önemini daha da artırmıştır (Işık, 2013: 10-80).

Genel olarak iktisattaki en önemli konulardan biri olan dağıtım adaleti, insani yardım operasyonlarında karar almada merkezi bir rol oynamaktadır. Dağıtımın adil bir şekilde örgütlenmesi girişiminin ardındaki ilk motivasyon elbette ki etik olanıdır (Gutjahr ve Diğerleri, 2018: 1-13).

Bir diğer husus kültürel anlamda farklılıklarının var olduğu gerçeğidir.

Kültür kavramı ise yapılaşma teorisine dayanarak, üç boyutta, anlam sistemleri, davranış normları ve iktidar ilişkileri şeklinde tanımlanmakta ve kültürün değişmez olmadığı, dinamik bir yapıya sahip olduğu ve insani yardım operasyonlarında sürekli olarak üretilen ve çoğalan bir yapıya sahip olduğu söylenmektedir. Bu nedenle, belirli bir insani yardım uyarınca kültürel açıdan uygun uygulamaları belirlemek, politika yapıcılar ve yardım organizasyonlarının yöneticileri için kilit bir konudur (Rodon ve diğerleri, 2012: 366-376).

Ülkemiz birçok açıdan afetlerin yoğun yaşandığı bir coğrafyadır. Her afetten sonra afetzedelere yapılacak olan veya yapılan yardımlar mercek altına alınmaktadır. Bu çalışmada 06 Şubat 2017 tarihinde yaşanan Çanakkale Ayvacık depremi afet lojistiği faaliyetleri açısından incelenmeye alınmıştır.

Ayvacık depremi can kaybının ve enkaz altı arama kurtarma faaliyetinin gerçekleşmediği bir depremdir. Tüm enerjinin afet lojistiği alanına aktarılması için uygun ortamın doğal olarak sağlandığı bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Deprem 32 ayrı köyde hissedilmiş ve 24 ayrı köyde etkili olmuştur. Afet bölgesi, afet lojistiği konusunda çok uygun bir laboratuvar olmuştur. Mevsimin kış olması ve afet lojistiği adına gerçek etkili senaryo özelliği sağlıyor olması ise bir başka yönüdür.

Bir başka önem arz eden nokta ise olay üzerinden 15 ay gibi kısa bir sürenin geçmiş olması ve bilgilerin taze ve hatırlanan bilgilerin güvenilir olması araştırmanın önemini artırmaktadır.

Çalışma ile 20. yılına yaklaşan Marmara depreminin ve 2011 Van depreminin sonrasında gelişen yönetim yeteneğinin, kurumların afet zamanlarında ve sonrasında var olan afet lojistiği yeteneklerinin ölçülmesi ve afet lojistiği davranışlarının afet sahasında oluşturduğu faydaların tespit edilmesi hedeflenmiştir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma kapsamlı bir araştırmanın bir ayağı olarak hazırlanmıştır. Bahsi geçen araştırma kapsamında Çanakkale Ayyvacık deprem bölgesi mercek altına alınmıştır. Afet sahasında yaşanan afet lojistiğinin konusuna dahil olabilecek olumlu veya olumsuz tüm gelişmeler tespit edilerek; gün yüzüne çıkarma, iyileştirme, geliştirme veya öneri getirebilme amacıyla titiz bir çalışma yürütülmüştür.

Bu aşamada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinden oluşan üç ayaklı bir çalışma tasarlanmıştır. Çalışma öncesi literatür taranmış ve bu konu ile ilgili var olan terimlere farkındalık kazanılmıştır. Araştırma için Gümüşhane Üniversitesi, Etik Kurulundan izin alınmıştır.

İlk olarak afete müdahale eden ekiplerin liderleri, kurum amirleri, yönetici ve müdür konumunda bulunan kişilere uzman olarak atfedilmiş ve yarı yapılandırılmış uzman mülakat tekniği ile bu kişilerden veri toplanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen veriler de göz önüne alınarak, afete müdahale eden ekip üyelerine uygulanmak üzere ölçek geliştirilmiş ve nicel bir çalışma yürütülmüştür.

Afetzedeler tarafından bakıldığında lojistik çalışmalarının nasıl algılandığı ve değerlendirildiğini ölçmek üzere, focus grup görüşme yöntemiyle 20 afetzedenin katıldığı bir nitel araştırma daha gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın afette müdahale eden liderler ve ekiplerin görüşlerini içerdiği bölümü bir başka yazının konusu olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada afetzedelerin kendilerine yönelik yürütülen afet lojistiği çalışmalarını nasıl algılayıp değerlendirdikleri üzerine yoğunlaşmıştır.

Görüşme sorularının ana taslağı, araştırmanın diğer ayağından elde edilen veriler, arazi keşifleri, lojistik depolara gerçekleştirilen teknik geziler ve farklı kurumlara yapılan ziyaretlerde not defterine kaydedilmiş olan önemli verilerin harmanlanması sonucunda ortaya çıkarılan sorunlar ve önemli noktaları temel alınarak belirlenmiştir.

Focus grup görüşmesi ile beklenen fayda; karşılıklı etkileşim ve çağrışımlar sağlayarak, zihinlerindeki duygu ve düşünceleri tetiklemek, zengin bilgi akışını sağlamak ve grup baskısı, sosyal onaylanma ve sosyal beğenilirlik gibi engelleri aşarak, katılımcıların gerçek algı, duygu ve düşüncelerine ulaşılacak olarak amaçlanmıştır (Çokluk ve Diğerleri, 2011: 95-107).

Aynı zamanda focus grup görüşmesinin yürütmesi ile toplumsal yapılandırmaları eşzamanlı olarak değiştirmek, sosyo-materyal düzenlemelerindeki güç ilişkilerini

etkileyebilmek, toplumsal gerçeklikleri üretmek veya çoğaltmak anlamları taşıyan farklı amaçlarında çalışma kapsamına alınması söz konusu olmuştur (Ludger ve Diğerleri, 2018: 355-361).

Çalışma kapsamına 3 grup halinde 20 afetzede ile görüşme sağlanmıştır. İlk grupta yer alan 3 afetzede, aynı zamanda afete müdahale eden itfaiye görevlilerinden oluşmaktadır. Bu kişilerin örnekleme dahil edilmesi, her iki taraftan olayı değerlendirme potansiyellerinin olmasından dolayıdır.

Bir diğer görüşme grubu afeti yaşamış kişiler olup, afeti yaşadıkları mekana yakın bir yerde görüşme sağlanmıştır. Diğer görüşme grubu ile yapılan görüşmenin alanı ise konteynır kent olarak belirlenmiştir. Bu alanın seçimindeki temel faktörler arasında; evi en çok hasar gören afetzedelerin bu alanda bulunması, evlerine uzak olan bir alanda yaşamlarını idame ettirmeleridir. Bu kişiler büyük ölçüde yardımlarla yaşamlarını devam ettirmektedirler. Görüşmelerinin tamamı gönüllük esası ile uygulanmıştır.

Görüşme esnasında ses kaydı alınarak daha sonrasında alınan bu sözel veriler, yazılı hale getirilmiştir. Focus grup görüşmelerinde yer alan üç kişinin hem afete müdahale eden çalışan, hem de afette mağdur olan afetzede olduğu tespit edilmiştir.

Afetzedelerle yapılan görüşmeler için afetten en fazla etkilenmiş Yukarı Köy mevkii araştırma alanı olarak kabul edilmiştir. 32 hafif ve 24 ağır hasar alan köy arasından; Yukarı köyün araştırma alanı olarak seçilmesinde ki etkenler ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- En ağır hasarın alındığı ve en çok yıkıntının bulunduğu köy olması,
- AFAD komuta kontrol tırının ve Kızılay'ın yemek tırının ve aş evinin konuşlandırıldığı köy olması ile köy halkının iş ve işlemlerde gözlemci konumunda olması,
- Kalıcı barınma konutların köy sınırları içerisinde inşa ediliyor olması,
- Köy halkının hasara bağlı olarak hem aynı hem de nakdi yardımlar ve yardımı dağıtan kurum, kuruluş ve kişiler ile karşı karşıya birçok kez gelmesi,
- Ağır hasar sebebi ile politik ve reklam amaçlı gelen ziyaretçilerin bahsi geçen köyde mesai harcamış olması şeklinde 5 temel sebep sıralanmaktadır.
- Son olarak, çalışma alanının seçiminde ki en zayıf etken ise bölge de bulunan diğer az hasarlı köyler içerisinde kültürel sebepler dolayısı ile köy halkının tanımadığı yabancı kişilere karşı oldukça tehlike oldukları ve kolluk kuvvetleri yardımı ile afete müdahale edildiği bilgisinin alınmasıdır. Yukarı Köy'ün güvenli olması çalışma alanı olarak seçilmesinde etkili olan sebepler arasında yer almaktadır.

Bu kapsamda 3 gruba kod uygulaması yapılarak soruların cevaplanması sırasında yaşanan atmosferin sorularda hissedilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca uygun olarak:

İlk görüşme grubu olan 3 kişi ile görüşme sağlanan itfaiye afetzedelerin mülklerine yakın alanlarında gerçekleştirilen görüşmenin grubuna B grubu, Son görüşme grubu olarak konteynır kentte görüşme gerçekleştirilmiş olan 13 kişilik grubun yer aldığı gruba ise C grubu çalışanlarının yer aldığı gruba A grubu, İkinci görüşme grubu olan ve 4 kişi ile görüşme sağlanan ve kod adı verilmiştir.

3. BULGULAR

Üç grup afetzede ile yapılan focus grup görüşmesinde konuşma konularını yönlendirmek için yöneltilen sorular üzerine grup katılımcılarının dile getirdiği ifadelerin ses kayıtlarından çözümlenmiş şekli aşağıda verilmiştir.

1. İlk anda depremi hissettiniz mi? Daha önce bu şekilde deprem afetiyle karşılaştınız mı? Sorusuna verilen cevap niteliğinde ki ifadeler:

‘Vardırın, 70 yaşında, ilk bi kere gördüm bi o, bunu gördüm, bunu çok fena gördük, Allah bizi hem tuttu hem yaptı, zararı dokunmadı. Evlerimiz içine yıkılmadı, dışına yuvarlandı, içine yıkılsaydı, hiç bi tane kalmayacaktık.20-30 senelik, 30-40 senelikti evlerimiz.’

‘Ben kalkıktım o zaman, çocuklar okula gitmişti, çocuklara yemek yapıyordum, bi çatırtı koptu, sobalar felan yıkıldı, bi elektrikler kesildi, bi karanlıkta kaldık işte.’

‘İl defa yaşadık depremi, 50 senelik topraktan evlerde yaşıyorduk. Çok önce 110 sene önce olmuş deprem burda yine de karşıya göçmüşler, bakmışlar ev var, giderken Acıpayam diye köy varya o zaman böyle sallantıdan batmak yaa.’

A gurubu bu soruya verdikleri cevaplar tüzel kişiliklerinin de etkisi ile kendi açılarından soğukkanlılık ile olurken aileleri açısından endişeli oldukları tespit edilmiştir.

B ve C gruplarının cevapları yöre kültürün has olan hareketleriyle (ağızlarını elleriyle kapatmak, başlarını aşağı yukarı ağır ağır sallamak, ellerini göğüslerinin üzerine bastırmak, gibi) yaşadıkları korku ve endişeyi tam anlamıyla resmetmekte olduğu tespit edilmiştir.

Soru sonrasında A grubu katılımcılarının afetin etkisinin azaltılmasında yapılabilecek olan çalışmaları (yapı güvenliği, depreme karşı alınacak önemler, gibi) kişilerin yapmamasından da yakındıkları tespit edilmiştir.

B ve C grubunda ise daha çok olay anına has hatırladıklarına yönelik karelerin direk olarak hatırlandığı ve daha önce ki yıllarda dinlemiş oldukları afet hikâyeleri ile bu durumun olabilirliğine olan atıfları ile rahatlamaya çalıştıkları tespit edilmiştir.

2. Deprem sonrasında evi yaşanabilir durumda olan kimse var mıydı? Sorusuna verilen cevap niteliğinde ifadeler:

‘Geçen sene ki evvel ki seneki evler yıkılmadı.’

‘Yeni evler var onlar yıkılmadı, 1-2 senelik evler.’

‘Goca köy yıkıldı, bak bu evin önü var, arkası yok hiç, yıkık.’

‘Yıkıldı evler toprak ev, a bu ev bak benim, abu tarafı göçük bak, ooo fena oldu yıkık, ama ben giriyom içine, bugün bende tarlada olcudım da bugün gitmedim, işte böle, korkuyom korkuyom da, konteynerde yattım yattım bura geldim. Eşyaları aldık içinden, yıkılmaz yıkılmaz, kayın adamın yaptırdığı lekisten, arpa saman koymaya diye oraya götürdük, kışlaya kıyına, koyunların başına, dolaplarımızı, makinelerimizi, devlette çamaşır yıkama makinele getirince, goca yatakları bile götürdük oraya, sıcanlar felan yedimi bilmem gari, sandıklarımızı da amcasının evine koyduk.’

‘Bak bunla böle göçük.’

‘Evlerimiz yıkıldı, depremden, bak evlerimiz yeni yapıyor.’

Sorunu yönlendirilmesinin ardından A grubu katılımcıları yıkıntılarının sebebinden emin bir tavırla (evlerin eski oluşlarına bağlanması) elemli yüz ifadeleri ile (ellerini iki yana avuç içleri yukarı bakacak şekilde açarak) cevaplamaya hazırlandıkları tespit edildi.

B ve C gruplarında ise kendi evlerini işaret etmek için hareketlenmeler veya yeni evleri olan kişilerin evlerini kendi has sözcükleri ile işaret ettikleri (deya hu ev yenicik, vb.) gözlenmiştir.

Afet sahasında yıkıntı haline dönüşen evlerin fiziksel özelliklerine kabaca değinildiğinde; bir veya iki odalı, kare biçiminde, kerpiçten yapılmış ve dışı çamur- saman karışımı bir malzeme ile sıvanmış, duvar taşlarının büyüklüğü, boyutları dışarıdan görülebilen, çatı ile kapatılmış boyasız yapılardır.

A grubu katılımcıları bu soru sonrası veriler ile bölgelerin afet anlamında raporlarından bahsederken, kendi yaşadıkları köy veya mahallelerden bahsederken hissettikleri üzüntüyü gizleyemedikleri gözlenmiştir.

B ve C grupları genel anlamda yaşadıkları alanlarda ve görülür mesafelerdeki evlerin yorumunu yaptıkları, evlerinin eski olduğunu belirtirken ise maddi olanaklarının yetersizliği sebebiyle hissettikleri utançlarını yazmaları, tırnakları veya ellerini yüzlerinde gezdirerek gizlemeye çalıştıkları; birde eski olduğunu bildikleri halde eş, baba, gibi kişilerden yadigar kaldığını belirterek bu evlerde kalmaya devam ettiklerini bildirdikleri gözlenmiştir.

Ayrıca sosyal bir sorun olarak, evlatlarının il merkezinde olması sebebiyle tek yaşayan kadınların gidecek yerleri olmadığını için bu evlerde kalmak zorunda olduğu ifade edilmiştir.

3. İlk sıcak yemeğinizi ne zaman yediniz?

B ve C gruplarının soruyu duyar duymaz verdikleri bedensel tepki (onaylayıcı baş hareketleri, vb.) Bu hususta memnun olduklarına işaret ederken, A grubu katılımcılarının iş yoğunluğu, plansızlık ve tabii önceliğin afetzedelere verilmesi sonrası diğer gruplara göre farklı olduğu tespit edilmiştir. Sorusuna verilen cevap niteliğinde ifadeler ise:

‘O gün zaten depremde, suyu öle şeyler geldi, sonra çorbada geldi.’

‘Bu okul bahçesi, o okullarımızda bak çocukların, burda yemek verdiler, çok yardım ettiler.’

‘2 aydan fazla, 3 öğün yemek verdiler.’

A grubu katılımcıları bu hususta daha çok yetişmesi gereken iş ve işlemlerden, yemeğin nasıl, nerede verileceğinin planlanmasından ve operasyon içerisinde kurumların hareketlerinden bahsettikleri gözlenmiştir.

B ve C grubu katılımcıları ise gelen yemeklerin çeşidinden, hava koşullarının afet zamanında çok soğuk olmasının verdiği zorluktan ve yemekler konusunda alışılmışın dışında çıkan yemeklerden, doymak- aç kalmak gibi temel ölçütlerden bahsettikleri tespit edilmiştir.

4. İçme ve kullanma suyunu nasıl sağladınız?

Bu hususta katılımcıların tümü çok rahat cevap verdikleri, bu şekilde sıkıntısız bir ortamın oluşmasının sebebinin ise şebeke sularında kullanılıyor olması olduğu tespit edilmiştir. Sorusuna verilen cevaplar ise:

‘Kamyon kamyon geldi, içme suyu.’

‘İçme sularımız vardı, çeşme sularımız akıyordu.’

‘İçme suyu şişelerle de geldi onları da kullandık.’

‘Deye bak makinalar geldi a vurdı.’

A grubu katılımcıları, ambalajlı su temini sırasında tırların köye giriş çıkışında sıkıntıların yaşanması, köyün merkeze uzak ve yollarının sarp olması gibi temel konuları içine alarak soru sonrasında yorumladıkları tespit edilmiştir.

B ve C gruplarının ise şebeke suyuna ek olarak ambalajlı suyun afet sahasında bulunması ve rahatça alıp içebilme özgürlüğünün bulunmasında memnun oldukları tespit edilmiştir.

5. Karanlıkta geçirdiğiniz gece oldu mu?

Aydınlatma ve elektrik problemi yaşadınız mı? Sorusuna cevap niteliği taşıyan ifadesi:

‘Hemen yapıldı. Çadırlardayken elektrik vardı. Çadırlar çıktılar, konteyner kondu, hemen ışık koydular.’

A grubu katılımcıları, bu hususta elektrik dağıtım şirketinin yerelde yapılanmasının olması ve bölgede sürdürdüğü faaliyetler sebebiyle afet sahasına hakim olması sonucu ilk gelen ve en verimli çalışma gösteren ekip olduğunu belirtmiştir.

B ve C grupları ise bu konudan olumsuz etkilenmediklerini diğer sorularda olduğu gibi soru sonrası eklemeler yapmaksızın, karanlıkta kalmak, korkmak, vb. sıkıntı yaşamadıkları anlaşılmıştır.

6. Sağlık problemi yaşadınız mı? Yaralı ve hastaların tedavisi vaktinde gerçekleştirildi mi?

Bir önce ki soruda olduğu gibi rahat bir atmosferde cevapların net olarak verildiği tespit edilmiştir. Bu rahat ortama sebep olarak can kaybının yaşanmamasını etkisi olduğu düşünülmektedir. Sorusuna cevap niteliği taşıyan ifadeler:

‘Doktorlarda geldi, sağlık ocağı da geldi, bekledi.’

Yalnızca C grubu katılımcılarının bahsettiği balkondan atlama sonrasında yaralanan ve hastaneye kaldırılan genç bir kadının felç olmasından derin üzüntü duydukları (dizlerine vurarak genç kadının evine doğru ellerini uzatmaları) gözlenmiştir.

7. Afet sonrasında barınma nasıl gerçekleşti? Geceyi dışarda geçirdiğiniz oldu mu? Sorusunun cevapları ise:

‘Önce bi çadır verdiler, sonra konteynerleri verdiler, şimdide evler yapıyorlar bakalım.’

‘Çadırlar hemen o gece kuruldu, hiç dışarda kalmadık.’

‘Hepimiz beraber durduk, bi aile iki aile üç aile birlik durduk, bi zaman böle oldu, hepsine yetmedi.’

‘Çadırda kalmak alanda kalmaktan eyiydi. Yağmurlar yağdı.’

‘Dışarda kalmadık, kalmadık.’

A grubu katılımcıları bu hususta bir sıkıntının yaşanmadığını belirten davranışlarını beden dilleri kullanarak göstermeye çalıştıkları gözlenmiştir.

B ve C grubu katılımcıları da barınma hususunda sıkıntı yaşamadıklarını ancak depremin etkilerini en net çadırda veya konteyner da kalırken hissettikleri (havanın soğukluğundan, evin insanlar için önemi konusunda ki nasihatlerinden, eski olduğunu belirtmesinin ardından evine olan sevgisini belirten sözler kullanmasından) tespit edilmiştir.

8. Konteynerler ne zaman kuruldu? Kaç aydır konteynerlerde yaşıyorsunuz? Memnun musunuz? Sorusunu cevapları:

‘Hemen hemen geldi, ilk gün 1 gece mi 2 gece mi çadırda yattık.’

‘İki akşam çadırda kaldık, ondan sonra konteyner geldi.’

‘Aldık hep, o zaman bi yerde kaldık hep, çok yağmur yağdı o zaman, bu konteynerleri koydular.’

‘Çok hep köyün kökü orda, konteyner evlerde insanlar; yazıda galınır mı?’

‘Yağmurlar yağdı, kışlar oldu. Şimdi de ısıcaklar bastı, içi de çok ısıcak oluyor; bide yemek oldu mu, yaktın mı tüpü temelli ısıcak oluyor.’

‘Isıcak napalım, Allah buna göre şükür, halimize şükür.’

‘Allah gene eskiyi göstermesin, konteyner de yanıyor.’

A grubu katılımcılarının soru sorulması esnasında ailelerine ve farklı köylere olan yardımları niteliğini ve zamanlamasını tartıştığı gözlenmiştir. Ayrıca personeller arasında memleketi farklı olan bir kişinin olaylara daha objektif baktığı ve köylere yardımların yeterli yapıldığını savunduğu da dikkatleri cezbetmiştir.

B ve C grupların ise çadırların yağmurda su almasından hem fikir şekilde öncelikle birbirlerini teselli ettikleri daha sonrasında cevap verdikleri gözlenmiştir.

A grubu katılımcıları bu hususta konteynerler ile var olan yıkıntı evler ve afetzede arasında orantısızlık olduğunu bildirmeleri afet lojistiği açısından yanlış uygulama olarak değerlendirmeye varılmasına yol açmıştır.

B ve C grubu katılımcıları ise konteynerlerin gerekliliğini kabul etmişlerken; konforundan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma esnasında ziyaret edilen alanlarda yer alan konteyner kentlerde gündüzleri kişilerin dışarılarında oldukları ve cevaplarda belirtildiği gibi sıcak sebebiyle konteyner içerisine güneş batana kadar giremedikleri gözlenmiştir.

9. Konteynerlerin kurulduğu bu alan sizce uygun mu? Bu konuda sizce doğru olan başka bir alan var mıydı? Köy halkından bu bölgeye ulaşamamış olanlar var mı? Sorunun cevap ifadeleri:

‘Bize uygun başka nere gitcez biz.’

‘Geldi geldi, hep burdalar, köyün hepsi geldi.’

‘Burası iyi, toplandık hemen, evler orda göçük, orada da mahalleler var, oralarda da toplanırdık.’

Geçici barınma ve yer seçimi gibi afet lojistiğinde önem arz eden hususların sorgulandığı bu soruda A grubu katılımcıları engebeli arazi şartlarını belirterek, futbol sahaları, okul bahçeleri gibi arazilerin ivedilikle değerlendirildiğini belirtmişlerdir.

Ancak uzak köylere uygun olmayan sahalara vatandaşı mağdur etmemek adına

çadır konulup, daha sonra geri alınmadığını ve uygun olmayan bölgelere (kaya olan alana kanalizasyon el verişsizken, trafo ana hattının hemen altına, vb.) konteyner konulmak istendiğini belirttikleri soru öncesinde geçen sohbetler arasından not edilen verilerdir.

B ve C grubu katılımcılarının ise bu konuda resmi işlemlere herhangi bir müdahale ve eleştirisinin olmadığı (devlet yapmış, başka nere gidelim buraya koymuşlar işte, vb.) kullanılan ifadelerden tespit edilmiştir.

10. Konteynerde afet sonrasında meydana gelen artçı şoklar hissediliyor mu? Artçı sonrası neler hissediyorsunuz? Sorusunun cevapları:

'Deprem olunca konteynerlerin altı tangır tangır ediyor. Deprem hissediliyor.'

'Korkmayacak halimiz mi var.'

'Önce ölcez deydi aklımız çıkıyordu, alıştık emme gene korkuyor.'

B ve C grubu katılımcılarının korkularının cevaplara sirayet ettiği görülmektedir.

A grubu katılımcılar, depremi sallantı şeklinde değil vurma olarak tabir etmeleri, deprem sahasında ve çevresinde gaz çıkışından bahsetmeleri ve vurmanın etkisiyle içeriye değil daha çok dışarı olacak şekilde yıkıldığı belirtmesi depremin karakteristik özellikleri hakkında ki farklılığı ortaya koymaktadır.

11. Afet sonrası giyecek sıkıntısı yaşadınız mı? Kıyafet ihtiyacınızı nasıl karşıladınız? Giyim yardımı oldu mu? Siz alabildiniz mi? Sorusunun cevapları:

'Bizim kendi kıyafetlerimiz vardı; evlerimiz yıkıldı, ziyan mı etcez.'

'Evler dışına göçtüydü, giysilemizi aldık. İçine yıkılsaydı bi tanemiz kalmazdı.'

'Aldık aldık kıyafetlemizi aldık.'

'Ama dışardan da geldi, elbise geldi, giyim geldi.'

'Giyim yardımlarını, onu kapan kaptı, kapamayan kaldı.'

'Kimi aldı kimi alamadı.'

'Yardımseverler getiriyor arabasını böle, atıyor alabilen alıyor.'

'Kimi arabaylan, kimi taksiylen getirdi, geldiler yaptılar.'

'Arabaciler yaptı yardımı, hemen getirdi arabayı, kapan kaptı, kapamayan baktı galdı, çoğu baktı galdı.'

'10 kere yazıldık, nerde verdiler, ne bi paپیç ne bi potiç görmedik.'

'Sene bene yok, bi araba pabuçtan bi tane bulmadı.'

'3 araba papuç gelmiş, herkes mahallesine vermiş, kalanı da satıp yemişler, 7 milyar olmuş.'

'Eee ben alamadım, papuç geldi, çizme geldi, alamadık onlardan; giymedik bizde.'

'Alanlar aldı.'

'Kimi alır, kimi alamaz, kapışma bizimkiler, bizimkiler böyle yapıyor işte.'

'Alanlar vardı, alamayanda; arabalardan atı atı attılar, kapamadık.'

A grubu katılımcılarının soru öncesinde kendi aralarında geçen sohbetlerden not edilen veriler arasında yer alan ifadeler afet lojistik yönetimi adına başarısızlık ifadeleri taşımaktadır.

B ve C grubu katılımcılarının soruyu cevaplar iken seslerinin yükseldiği ve A grubu katılımcıları ile aynı görüşü paylaşarak adaletsizlik ve yağma kavramını destekleyen ifadeler kullandıkları cevaplar arasında yer almaktadır.

Bu ifadelerde haddinden fazla yardım edildiği, çöp kovalarının ikinci el kıyafet ile doldurulduğu, farklı firmalardan gelen battaniye yardımlarına kişilerin renk tercihlerini belirterek seçim yapmak istediği, şahıs yardımlarının engellenemediği, bu durumun yardım ulaşan kişiler arasında farklılıklara sebep olduğu, vb. şeklinde kayıt edilmiştir.

12. Afet sonrası yardımlar yeterli miydi? Yardım eden kuruluşlar kimlerdi; en çok kim yardım etti? Gelen yardım ekipleri ile kültürel anlamda sıkıntı yaşadınız mı? Sorusuna verilen cevap niteliğinde ifadeler:

'Çok baktı devlet, o insancıkla.'

'Yardım hemen geldi, çok yardım ettiler canım.'

'Geldi ya bak geldi, evlerimiz yapıyorlar.'

'En çok devlet yardım etti bize, ben bilmiyom kim etti, başkası yardım etmedi, hep devletten gördük.'

'Evlerimiz yıkıldı diye 3.5 milyar parayı verdiler.'

'Ev yıkıldı diye para verdiler başka bişe görmedik; para yardımları görenler gördü, başka arama yardım.'

'Soba verdiler, aygaz verdiler, battaniye verdiler, bura gelince dağılacak denen yardımları verdiler.'

'Çocuk bezi, mama hemen sağlandı. Hemen geldi hemen hemen. Bi kişiye onar torba yarımşar

torba verdiler. Benim çocuğum yok ben niye alım, çocuğu olanlar aldı. Onları herkes aldı.'

'Harçlıkta verdiler; bulgur, pirinç, şeker, çay geldi işte; Kızılay'dan geldi. Kızılay bi kere bi dağıttı, bi kere de bi ramazan da dağıttı. Şöyle kutula işte.'

'Gelen yardım personeli ile anlaşmazlık yaşanmadı.'

A grubu katılımcıları bu hususta hem fikir olamazken öncelikle bağlı oldukları belediye hakkında daha çok değerlendirme yaptıkları ve mesai arkadaşları ve çalışma şekillerinden bahsettikleri gözlenmiştir.

B ve C grubu katılımcıları ise kurum, STK, özel şirket, belediye gibi ayrıma

gitmeksizin tümünü devlet olarak değerlendirdiği (Kızılay mı? Sorusuna evet, AFAD mı? Sorusuna evet, ayırt etmeksizin evet cevabının verilmesinden) sonucuna varılmıştır.

A grubu katılımcılarının afet sahasına gelen yardımların kimler tarafından getirildiğini, miktarını, dağıtım tarzını ve şeklini soru sonrasında tartışırken; kendi köylerine, ailelerine verilmemesini veya nitelikli olmamasına olan özel yorumların da var olduğu gözlenmiştir.

B ve C gruplarında ise bu sorunun öncesinde ve sonrasında da bir kargaşa, ses yükselmesi, kendi aralarında tartışma, vb. fikirleri beyan etme isteklerinde artış olduğu gözlenmiştir.

Bu durum ise afet lojistiğinin talep hamini ve malzeme yönetimi konularının başta olmak ile birlikte afet yönetimi çalışmalarının afetzedeler açısından görünen yüzü olduğunu göstermektedir.

Saha gezisi esnasında giyinmeyle ilgili kültürel özelliklerin varlığı fark edildi. Afetzedelerin başlarına örtükleri yazmaların üzerlerine, baş etrafında daire şeklinde sargı yapıyor olmaları ve bu sargıların; tek veya çift oluşunun, farklı anlamlar (evli, bekâr, vb.) taşıdığı tespit edildi.

13. Yardımlardan siz de alabildiniz mi? Yardım dağıtımını ve planlanması sırasında muhtarınız ile görüşme sağladınız mı? Alamadığınızı düşünüyorsanız; bu şekilde düşünmenizin sebebi nedir? Yardım dağıtımında oluşan aksaklıklardan nasıl haberdar oluyorsunuz? Muhtara bilgi verildi mi; muhtar size ihtiyaçlarınız sordu mu? Muhtarınıza bu konuda bilgi veriyor musunuz? Sorusuna cevap olan ifadeler:

'Canının istediğine veriyor sene bene yok. Parada çok gelmiş, a bunu dağıt diye, hepsini balyalamış oturmuşla.'

'Tencere, tabak, kaşık var dediler, hiç görmedik, satmış para yapmışlar.'

'Ee böyle övünüyorlar, işte bu duyan buna diyor, ben sene diyorum.'

'Yoo vermiyorlar. Ben vercem vercem diyorlar, birer birer dağıtılsa veriyorlar, yoksa evlerine dolduruyorlar.'

'Ya ne sorcak, hiç sormadı, alan aldı alamayan galdı. Kimisinin ihtiyacı olmasa da aldı.'

'Çok kalabalık çok onun için yetmiyor, 150-200 hane bu köy, bu köye yardım yeter mi?'

'Herkes aldı herkes. Herkes memnun, niye yardım alamadı. Elimiz tutuyor gözüümüz tutuyor ne yardımı işte bi evleri yapsınlar da o evlerde oldu. Tamam, o zaman.'

'Her şey güzel zati, sağlığımız yerinde, ne istecen devlet her şeyimizi verdi. Gayrı Müslüman anlayacak, nice açlar var, elimiz tutuyor, gözümüz'

tutuyor, fasulye ettik, domat ettik aha onlar toplanıyor. 10 -15 gün sonra alanda toplanır, seradakiler toplanıyor da, dane isteyim sağ olsun herkes, Allah bida göstermesin.'

A grubu katılımcılarının muhtarların köylerde bulunan ihtiyaç sahiplerini bilmesi ve sahaya hâkim olması bu sorunu çözeceğine dair olan inancı kuvvetlendiği tespit edilmiştir.

B ve C gruplarında ise farklı ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Ancak soru cevapları arasından kişilerin afet sonrasında işlerini yapıyor olmalarının olağan hayata dönüşü hızlandırdığı ve psikolojik bir rahatlama sebebi olduğu kişilerin güven dolu ses tonunda gözlenmiştir.

Yaşlı olan kişilerde ise afet sahasının büyüklüğü ve kişilerin fazla olmasından dolayı yardımların yetemeyeceği korkusunun var olduğu tespit edilmiştir.

14. Bölgeyi ziyaret eden yardım kuruluşları, politikacılar, özel kuruluşlar, gazeteci ve haberciler, vb. kitle sizde rahatsızlık uyandırıyor mu? Sizi bu şekilde ziyaret etmelerinden memnun musunuz? Sorunun cevapları:

'Niye rahatsız etsinler, geldiler teselli verdiler.'

'İnsancıklar halımızı, hatırımızı sordu, herşeycikle verdiler, faydası oldu.'

'Televizyonlarda bizi gördünüz mü? O zamanla pek geldile, çektile. İzmir'den, İstanbul'dan gelmedik yer kalmadı buraya, herkes geldi.'

'Geldiler geçmiş olsun, geçmiş olsun dediler, dışardan pek geldiler.'

B ve C grubu katılımcılarının ortak kanaati gelenlerin yardım ve teselli olarak kabul edildiği (edilen dualardan) şeklinde belirlenmiştir.

A grubu katılımcılarının kendi aralarında soru sorulması esnasında başlayan konuşma içeriğini ağırlıklı olarak siyasilerin ziyaretleri sonrasında işlemlerdeki aksaklıklar yer almakta olduğu tespit edilmiştir.

15. Kalıcı barınma için inşa edilen konutlarda hak sahibi misiniz? Konutlara nasıl sahip olunacağını biliyor musunuz? Kalıcı olarak barınmanız için inşa edilen evler depreme dayanıklı mıdır? Sorusunun cevapları:

'1 senedir bekliyoruz evler için, çok oldu gari biz buralara geleli, 1 yıl işte, 1 yılı geçti bak şubattan beri Mart, Nisan, 15 aydır.'

'Ee ne bilem ben anlamam cahil. Adam yazıldım diyor. Verecekler mi vermeyecekler mi belli değil vermezlerde şura bire yaptırılın diyor kendi evimizin yanına ama yazıldım diyor.'

'Var var.'

'Yazıldık öle beklemedeyiz nolaacağı belli değil.'

'Deprem bölgesinde bedava olur evler diyorlar, herkes; Ee o insanlarda kredi

çıkarcı diyor.

'Koyacaklar mı bizi bu evlere.'

'Hiç bişe demiyorlar.'

'Koyacaklar ama ne zaman koyacaklar kesin değil, parasını da söylemediler, paralı mı bedafa mı bilmem.'

'Kızım bu evlerin parası nasıl olacak, hiç diyen yok. Parası belli değil hiç. Herkes yazıldı amma, parası belli değil hiç, parası belli değil bilmiyoruz hiç.'

'Bu yaşlı teyzeler bi başına nasıl alçak o evleri, kızları oğullarında bakmazsa nolcak bu

teyzeler.'

'Gelenlere sorduk, onlarda biz bilmiyoruz, başbakan bilcek diyor.'

'Hiç bizim köylünün hiç haberi yok, bakalım nolcak.'

'Az mı olacak çok mu olacak bilmiyoruz, ödeyen nolcak ödemeyen nolcak bilmiyoruz, ödemezse çıkarcaklar, ödeyebilirse durcak, ödeyemezse çıkarcaklar.'

B ve C gruplarında hâkim olan endişe ve elem duygusu sorunun cevaplarına yansdığı görülmektedir.

Bayanların hak sahipliği olma konusunda eş, çocuk, vb. bir yakına ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda bayanlara yönelik afet sonrası çalışmalarda hassasiyet gerekmektedir.

Ortak görüş olarak tüm katılımcıların afet konutlarının ödemeleri konusunda tereddüt ettikleri (baş kaşıma, vb. hareket şekilleri) ve güvensiz hissettikleri (nasıl ödenecek bakalım, vb. espriler) tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA

Afet lojistik yönetiminin ana maddeleri üzerinden konu tartışılacaktır. İçme suyu, şebeke suyunun kullanılabilir olması sonucu rahatlıkla sağlanmıştır. Afetzedeki katılımcılarda alınan kaynaktan su temini yapılmasının olağan işleyişe dönme hususunda pozitif etki gösterdiği gözlenmiştir. Clarke and Steele (2009) dediği gibi var olan kaynaklar kullanılmıştır. Ambalajlı su temininde yapılması noktasında katılımcıların özgürce içebildikleri bir başka su kaynağının varlığı olumlu yanıtların verilmesine sebep olmuştur.

Elektrik enerjisi ilk gün çadırlarda sağlanmaya başlanmış sonrasında ise aksaklık görülmediği katılımcıların ortak görüşü olarak tespit edilmiştir.

Caniato (2017), önemle üzerinde durduğu enerji temini hususunda aksaklık yaşanmamıştır.

Bölgesel elektrik tedarikçisinin bölgeyi tanıyor olması ve olay bölgesine hızla intikal etmesi sorunun oluşmasını engellemede etkili olmuştur.

Katılımcılar için ilk anda sıcak yemek ve sonrasında düzenli beslenme adına aksaklık olmadığı tespit edilmiştir. Vanderroost (2017), Mohan vd. (2013), Lentz and Barrett (2013), belirttikleri anlamda sıcak yemek sağlanması noktasında sıkıntılarının görülmediği tespit edilmiştir.

Kıyafetlerini enkaz altından alarak kullandıklarını belirten afetzedeler, kıyafet yardımı yapan şahısların, yardımlarının yağma ve adaletsizliğe sebep olduğunu belirtmektedirler. A grubundaki katılımcılar, afetzedelerin yardım edilen kıyafetlerin kabulünde renk seçimi gibi gerekçelerle farklı davranışlar sergilediklerini ve gereğinden fazla kıyafet yardımı yapıldığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın tümünde isminden en çok söz ettiren barınma hizmetleriyle ilgili olarak tespitler şöyledir. İlk akşam çadırlarda birkaç aile birlikte kalınmış, çadırlar mevsiminde etkisiyle su almış ve yer seçimiyle ilgili farklı görüşler oluşmuştur. Erel (2016), belirttiği gibi çadırlar çok kısa sürede sağlanmış ancak, afetin görüldüğü mevsime uygun olarak sağlanmasında sıkıntılar yaşanmış olduğu anlaşılmıştır.

Depremde eski evlerin yıkıldığı, son dönemde yapılan evlerin ise hasar görmediği tespit edilmiştir. Hasarlı binalardan ve enkaz altından malzeme tahliyesini afetzedelerin yaptığı, tahliye ettikleri malzemeleri akraba evleri veya ahır gibi yerlere kendi çabaları ile depoladıkları ifade edilmiştir. Konteynerlerin geçişin sonrasında mevsim geçişlerinde çok sıcak olması, yemek pişirme esnasında ısı derecesinin artması ve depremin artçılarının yoğun hissedilmesi afetzedelerin memnuniyetini olumsuz etkilediği görülmüştür.

Kalıcı barınma ve afet konutlarında hak sahipliği konusu afetzedelerin en çok önemsendiği konu olmuştur.

Kimlerin hak sahibi olduğu ve bu hak sahipliğinin nasıl resmileştirileceği, ödeme olup olmayacağı, ödeme miktarı ve şekli, kalıcı konutlara ne zaman geçileceği katılımcıların tümünde endişe duyulan hususlar olmaktadır. Kyle H. Goldschmidt ve Sameer Kumar (2016), barınma konusundaki yaşanan mağduriyetleri belirtmektedir. Bu çalışmada kalıcı konutlarla ilgili olarak afetzedelerin endişeleri olduğu görülmüştür. Sağlık çadırının uygun alanda kurulduğu, bu konuda sıkıntı yaşanmadığı hususu afetzedeler arasında hem fikir olunan konular arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca kişilere afet sonrasında nakti yardım yapıldığı belirtmişlerdir.

Bir başka olgu olarak yardımların devlet tarafından yapıldığını belirten katılımcı afetzedelerin, kurum ayrımı yapmadıkları, insani yardım malzemelerine (battaniye, ısıtıcı, bebek bezi, çay, pirinç, vb.) ulaşmakta mahrumiyet yaşamadıkları anlaşılmıştır. Ancak afet sonrasında muhtarların yönlendirmesiyle yapılan yardım dağıtım çalışmalarında, sorunların ve adaletsizliklerin yaşandığı ifade edilmiştir.

Muhtarların afet yardımı ile sosyal yardım ayrımını tam anlamıyla yapamadıkları aktarılmıştır. Işık'ın (2013) çalışmasında ifade ettiği güvenlik güçlerinin yardımların dağıtımına müdahale etmesi, bu çalışmada tespit edilmemiştir.

A grubu katılımcılar, afet lojistiğini faaliyetlerinde yönetsel açıdan aksaklıkların gözlemlendiği ve bahsi geçen insani yardım malzemelerin dağıtımında belirsizliklerin var olduğu görüşlerini paylaşmıştır.

Gutjahr and Fischer (2018) afet lojistik ve yardım faaliyetlerinin etik anlayışa uygun şekilde ilgili otoriteler tarafından koordine edilmesi ve adaletin sağlanması gereğini vurgulamıştır.

Bu çalışmada vurgunun önemi hissedilmiştir. Rodon vd. (2012), üzerinde durduğu dağıtım adaleti konusunun, afetzedelerin adalet algıları için, yardımların dağıtılmasında etkin olması gerektiği söylenebilir.

Afetzedelerin, bölgeye gerçekleşen siyasetçi ve medya mensuplarının yardım amaçlı ziyaretlerinden rahatsız olmadıkları, bu durumu teselli olarak gördükleri tespit edilmiştir. Ancak A grubu katılımcılar, bu ziyaretler esnasında güvenlik gerekçe gösterilerek alınan önlemler nedeniyle lojistik faaliyetlerinde bir takım aksamalar olduğunu belirtmiştir.

Afetzedeler, bölgeye intikal eden yardım ekipleri ile kültürel anlamda sıkıntı yaşamadıklarını belirtmekle birlikte, bölgeye has kıyafetlerin (baş yazmalarının) anlamının ve bölge diline has kavramların bilinmesini belediklerini ifade etmişlerdir. Hak sahipliği konusunda kadınların eşlerine güvendiği tespit edilmiştir. Afetzedelerin, afette eşini kaybetmiş olan kadınlara veya yalnız kalmış olan kişilere yardımların ulaşmasını daha önemli algıladığı tespit edilmiştir.

Afetzedeler, afet sonrasında sağlıklarının yerinde olmasını, kendi işleriyle (tarım ve hayvancılıkla) uğraşmalarının nimet olduğunu düşünmektedirler. Afetin Allah tarafından geldiğine inanmaktadırlar. Sağlıkları, işleri ve inançları afetzedelerin hayata tutunmalarında önemli rol oynadığı görülmüştür. Genel anlamda, afet sonrası yardımların gelmesini takdir ettikleri ama yardım çalışmalarında yaşanan sorunlar ve adaletsizliklerden dolayı memnuniyet seviyelerinin düşük olduğu anlaşılmıştır.

Hem afetzede hem de afete müdahale ekipleri içinde olan kişilerin (A gurubu) birçok konuda görüşlerinin afetzedeler ile farklılaştığı ve bu farklılığın çalışmaya zenginlik kattığı görülmüştür.

SONUÇ

Sonuç olarak, yıkıntı oluşturan evlerin eski yapılar olması ve yapıların yenilenmesi gerekliliği, afetzedelerin afetten sonra evlerini kendilerinin tahliye etmeleri, malzemelerini yıkıntı altından alarak kullanılabilir hale getirmeleri müdahale ekiplerinin yetersizliğine işaret etmektedir. Geçici konaklama için çadırların yer

seçiminin ve zeminin hazırlanmasına özen gösterilmeli, konteynırlar ihtiyacı ve asgari yaşam konforunu sağlamalıdır. Kalıcı barınma konusunda afetzedelerin daha fazla bilgilendirilmeli ve endişeleri giderilmelidir. Yardımların dağıtım şekli ve miktarı adil olmalıdır. Afetzedelerinin sağlıkları, işleri ve inançlarının olması yeniden normal hayata dönüşü hızlandırmakta ve moral destek olmaktadır.

Afet riski yüksek olan bölgelerde afetlere karşı farkındalık eğitimleri yapılması, afette müdahale ve sonrasında lojistik çalışmalarının sürekli iyileştirme anlayışıyla yönetilmesi, lojistik faaliyetlerinin afetzedelerin kültürel unsurları, yaşam biçimleri ve inançlarının göz önüne alınarak yürütülmesi önerilir.

LOGISTICS MANAGEMENT IN DISASTERS: ÇANAKKALE EARTHQUAKE SAMPLE

1.INTRODUCTION

After disasters, all of the operations aiming to deliver the right humanitarian aid materials (food, water, medicine, tent, etc.) to the right place, under the right conditions and to the right people are called disaster logistics (Ofloğlu and Birdoğan, 2017: 89-100). This study was prepared as a leg of a comprehensive research carried out in order to examine the concept of disaster logistics, the importance of which is felt more and more deeply in disaster areas.

Çanakkale Ayvacık earthquake zone, which occurred on February 6, 2017, has been taken under the scope of the aforementioned research. Ayvacık earthquake is an earthquake in which the loss of life and the search and rescue activity under the rubble did not occur. It creates a research area where the appropriate environment is naturally provided for transferring all energy into disaster logistics. The earthquake was felt in 32 separate villages and was effective in 24 separate villages. The disaster area has been a very suitable laboratory for disaster logistics. The fact that the season is winter and provides real effective scenario feature for disaster logistics is another aspect.

With the study, it is aimed to measure the management ability of the Marmara earthquake that has approached its 20th year after the 2011 Van earthquake, the disaster logistics capabilities of the institutions during and after the disaster, and to determine the benefits of disaster logistics behavior in the disaster area. All positive or negative developments that may be included in the subject of disaster logistics in the disaster field are determined; A meticulous study has been carried out in order to reveal, improve, develop or suggest a suggestion. In other words, after the Çanakkale Ayvacık earthquake, it is to identify the problems experienced during disaster logistics activities in the disaster area from the point of view of the disaster victims.

2.METHOD

Within the framework of this problem, focus group discussions were held with 20 disaster victims in three groups. In addition, videos, photos, etc. collected during technical trips in the region. The study was carried out with the addition of data and observations.

3.RESULTS

It was understood that the disaster did not cause loss of life, but a significant amount of material damage occurred with the demolition of houses in a large area. Within the scope of the logistics activities of the disaster victims, drinking water, energy, hot food and health services were found to be satisfied with the activities, the perception of injustice was common in the distribution of clothing and other aids, there were problems with temporary shelter and there were some concerns about permanent housing.

4.DISCUSSION AND CONCLUSION

As a result, it is recommended to renovate old buildings, train awareness raising, strengthen response teams, adapt temporary accommodation tools to climate and minimum living conditions, design the amount and amount of clothing and other aids to be tailored according to needs, and inform the citizens more about permanent residences.

KAYNAKÇA

- Caniato M, Carliez D, Thulstrup A. Challenges And Opportunities Of New Energy Schemes For Food Security In Humanitarian Contexts: A Selective Review. *Sustainable Energy Technologies And Assessments*. 2017; 22: 208-219.
- Clarke BA, Steele A. Water Treatment Systems For Relief Agencies: The On-Going Search For The 'Silver Bullet'. *Desalination*. 2009; 248: 64-71.
- Çokluk Ö, Yılmaz K, Oğuz E. Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*. 2011; 4 [1]: 95-107.
- Erel M, Afet Yönetiminde Kurumsal Yetenek, Afet Odaklılık Ve Afet Yönetim Performansı Arasındaki İlişkinin Araştırılması Ve Bir Uygulama. *Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*. 2016.
- Goldschmidt KH, Kumar S, Humanitarian Operations And Crisis/Disaster Management: A Retrospective Review Of The Literature And Framework For Development. *International Journal Of Disaster Risk Reduction*. 2016; 20: 1-13.
- Gutjahr WJ, Fischer S. Equity And Deprivation Costs In Humanitarian Logistics. *European Journal Of Operational Research*. 2018; 000: 1-13.
- Işık S, Afetlerde İl Düzeyinde Yönetimler Arası İlişkiler Ve Karşılaşılan Sorunlar. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*. 2013.
- Izmir'deki Afet Sonrası Toplanma Ve Acil Barınma Alanları Üzerine Bir Değerlendirme 14-16 Ekim 2015, (Maral H, Akgün Y, Çınar AK, Karaveli AS.). 3. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji

- Konferansı, Türkiye, İzmir, 2015.
- Lentz EC, Christopher B. Barrettthe Economics And Nutritional Impacts Of Food Assistance Policies And Programs. *Food Policy*. 2013; 42: 151-163.
- Ludger G, Naumann M. Using Focus Groups To Study Energy Transitions: Researching Or Producing New Social Realities?. *Energy Research & Social Science*.2018; 45: 355-361.
- Mohan S, Gopalakrishnan M, Mizzi PJ. Improving The Efficiency Of Anon-Profit Supply Chain For The Food Insecure. *Int. J. Production Economics*. 2013; 143: 248-255.
- Ofluoğlu A, Birdoğan B, Ar İM. Multi-Criteria Decision Analysis Model For Warehouse Location In Disaster Logistics, *Journal Of Management, Marketing And Logistics*. 2017; 4 [2]: 89-100.
- Rodon J, Serrano JFM, Nez CG. Managing Cultural Conflicts For Effective Humanitarian Aid. *Int. J. Production Economics*. 2012; 139: 366-376.
- Vanderroost M, Ragaert P, Verwaeren J, Meulenaer BD, Baets BD, Devlieghere F. The Digitization Of A Food Package's Life Cycle: Existing And Emerging Computer Systems In The Logistics And Post-Logistics Phase. *Computers In Industry*. 2017; 87: 15-30.

KATKI ORANI / CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA / EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR / CONTRIBUTORS
Fikir veya Kavram / <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak / <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Sedat BOSTAN Merve YÜCE YAMAN
Tasarım / <i>Design</i>	Yöntemi, ölçeği ve deseni tasarlamak / <i>Designing method, scale and pattern</i>	Sedat BOSTAN
Veri Toplama ve İşleme / <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlenmek ve raporlamak / <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Merve YÜCE YAMAN Sedat BOSTAN
Tartışma ve Yorum / <i>Discussion and Interpretation</i>	Bulguların değerlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında sorumluluk almak / <i>Taking responsibility in evaluating and finalizing the findings</i>	Sedat BOSTAN Merve YÜCE YAMAN
Literatür Taraması / <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak / <i>Review the literature required for the study</i>	Merve YÜCE YAMAN